

Strategier mot antibiotikaresistens – Nationellt symposium 18 november 2008

På den första europeiska antibiotikadagen, ”European Antibiotic Awareness Day”, ordnade Socialstyrelsen, Smittskyddsinstitutet, Strama och Sveriges Kommuner och Landsting ett nationellt symposium om strategier för att bromsa utvecklingen av resistenta bakterier. Symposiet riktade sig till ledare inom den svenska hälso- och sjukvården och cirka 100 personer från hela landet deltog.

Regeringsuppdrag om hur antibiotika används i hälso- och sjukvården, samt möjligheter att övervaka antibiotikaanvändning och resistenta bakterier presenterades av Socialstyrelsen, Smittskyddsinstitutet och Strama. Praktiska exempel på kvalitetsarbete och studier när det gäller antibiotikaanvändning och förebyggande av antibiotikaresistens presenterades från olika landsting.

Slutsatserna från symposiet var att det behövs en ökad satsning på kvalitet i användandet av antibiotika och att en kontinuerlig utvärdering av denna användning är den viktigaste åtgärden för att förhindra onödig och felaktig användning av antibiotika. Annars riskerar vi att fler bakterier blir resistenta mot antibiotika, vilket kan leda till att det inte längre går att behandla sjukdomar som enkelt kan behandlas idag. På sikt kan det leda till att inte bara enskilda patienter utan hela grupper utsätts för risker.

Inledning – Otto Cars, Strama

Otto Cars, ordförande i Strama (Samverkan mot antibiotikaresistens), inledde dagen och var också moderator för hela symposiet. Han gav en bakgrund till frågan; hur utvecklingen av resistenta bakterier ser ut i hela världen och här i Sverige. Resistensutvecklingen är ett av de största hoten mot folkhälsan. Om utvecklingen fortsätter kan det leda till att behandlingar vi tar för givet idag inte kan utföras i framtiden eftersom de förutsätter att man kan använda antibiotika. I Sverige ligger vi fortfarande relativt bra till men även här kan vi göra mycket för att använda antibiotika på rätt sätt och förhindra spridning av resistenta bakterier.

Regeringens arbete och bedömning inför ordförandeskapet 2009 – Maria Larsson, folkhälsominister

Regeringen driver arbetet mot antibiotikaresistens och vårdrelaterade infektioner och frågan finns med bland de områden som kommer att ges speciellt utrymme under Sveriges ordförandeskap i EU hösten 2009. Folkhälsominister Maria Larsson betonade att frågan förtjänar större uppmärksamhet. Regeringen vill fokusera på tre övergripande områden: Att motverka över- och felbehandling, förbättrad vårdhygien och utvecklingen av nya läkemedel. Den nationella IT-strategin kan vara ett verktyg i arbetet.

Praktiskt exempel 1: Anders Österlund, Norrbottens läns landsting

Anders Österlund, smittskyddsläkare i Norrbottens läns landsting, berättade om att man i hans landsting har ett IT-system för att registrera och följa upp antibiotikaanvändningen sedan ett antal år tillbaka. Under ett år mätte de användningen och jämförde den med Svensk förening för allmänmedicins (SFAM) kvalitetsmått och kunde konstatera att bara ett fåtal enheter uppfyllde kraven.

Praktiskt exempel 2: Mats Erntell, Landstinget i Halland och Cecilia Stålsby Lundborg, KI

Smittskyddsläkaren Mats Erntell berättade om vilka strategier man använt i Halland för att minska förskrivningen av antibiotika efter att landstinget legat näst högst i Sverige vad gäller

förskrivning. Man har bl.a. jobbat med rekommendationer, temablad och utbildningar. och Professor Cecilia Stålsby Lundborg redovisade en intervjustudie man genomfört med allmänläkare om deras attityd till att skriva ut antibiotika. Ofta styrs de av det de uppfattar att patienterna förväntar sig.

Praktiskt exempel 3: Torbjörn Söderström, Akademiska sjukhuset i Uppsala

Torbjörn Söderström, chefläkare på Akademiska sjukhuset, redovisade vilka åtgärder man vidtagit för att bekämpa ett utbrott av resistent ESBL-bakterier. Bl.a. tittade man på lokalfrågor (hur olika verksamheter var förlagda), hur platsbrist påverkar smittspridning, vårdhygien och vilka antibiotika som förskrevs. Han menar att det är just de ”lågteknologiska” frågorna man måste satsa på för att komma åt problemen: kortärmade kläder, enkelrum, fler toaletter och handsprit!

Praktiskt exempel 4: Martin Magnusson, Landstinget i Östergötland

Martin Magnusson, utvecklingsdirektör vid landstinget i Östergötland, berättade om sitt numera permanenta projekt LIRA som startade efter ett MRSA-utbrott 2005. I projektet har man jobbat med patientsäkerhetsfrågorna i stort, att förhindra vårdrelaterade infektioner och förhindra smittspridning på sjukhus. De har börjat mäta oftare hur riktlinjer följs. Arbetet bygger på samverkan mellan olika kliniker. Man har också jobbat mycket med att ta fram producentobunden läkemedelsinformation till förskrivarna.

Socialstyrelsen om antibiotikaanvändning, Lars-Erik Holm och Anders Tegnell

Socialstyrelsen har genomfört en inventering av kvaliteten på hälso- och sjukvårdens antibiotikaanvändning. Socialstyrelsens generaldirektör Lars-Erik Holm sammanfattade myndighetens syn på och arbete med frågan och betonade att antibiotikaresistens inte bara är en smittskyddsfråga utan i högsta grad en patientsäkerhetsfråga.

Anders Tegnell, chef för Socialstyrelsens smittskydds-enhet, redogjorde för inventeringen som visar att det behövs en kompetensförstärkning främst i primärvården och ett arbete med att förstärka kvalitetssäkringen av användningen antibiotika på de allra flesta ställen i landet. En konsekvens av dagens brister är att många patienter riskerar att få fel antibiotika eller behandlas helt i onödan. Problemet är speciellt tydligt på äldreboenden, där läkare ofta ställer diagnos och ordinerar antibiotika per telefon.

Smittskyddsinstitutet om resistensövervakning, Ragnar Norrby

SMI har på uppdrag av regeringen tittat på hur övervakningen av resistensutvecklingen skulle kunna bli bättre. De påpekade att varken nya former av resistens eller resistensproblem vid vanliga, inte allvarliga infektioner, upptäcks tillräckligt tidigt. SMI:s generaldirektör Ragnar Norrby redogjorde för myndighetens förslag att inrätta ett nytt nationellt system för att övervaka utvecklingen.

Strama om statistik över användningen, Gunilla Skoog

När det gäller information om antibiotikaanvändning har Strama har undersökt den statistik som finns om hur mycket antibiotika som skrivs ut och säljs. Statistiken ger en övergripande bild av hur mycket antibiotika som säljs och skrivs ut men för att kunna se om antibiotikaanvändningen håller god kvalitet och följer rekommendationerna behöver denna information utvecklas. Stramas apotekare Gunilla Skoog berättade att 25 procent av Sveriges befolkning fick antibiotika utskrivet under 2007 och 4 miljoner recept skrevs ut.

SKL om vad sjukvården bör göra, Göran Stiernstedt

Sveriges Kommuner och Landsting betonade huvudmannens övergripande ansvar för kvalitet och patientsäkerhet som även innefattar kvalitet i antibiotikaanvändning och förebyggande av

smittspridning. Precis som Lars-Erik Holm betonade Göran Stiernstedt, chef för Vård och omsorg vid Sveriges Kommuner och Landsting, att antibiotikafrågan är en patientsäkerhetsfråga. Han menar att sjukvården måste prioritera frågan både ur patientsäkerhets- och effektivitetsperspektiv.